

УДК 81'255.2:6

Сазанович Лариса Вікторівна, Сидоренко Оксана Василівна
Запорізький державний медичний університет
(Запоріжжя, Україна)

СТВОРЕННЯ «ШТУЧНИХ ОДИНИЦЬ У МОВІ ПЕРЕКЛАДУ» ЯК ЕФЕКТИВНА СТРАТЕГІЯ ПЕРЕДАЧІ БЕЗЕКВІВАЛЕНТНОЇ МЕДИЧНОЇ ЛЕКСИКИ

Анотація. У статті наголошується на визначенні в лінгвістиці підходів до перекладу іноземних реалій, виділяються особливості медичного тексту та визначаються поширені перекладацькі трансформації, що застосовуються в практиці перекладу технічних текстів. Визначається, що чисельність безеквівалентної лексики в медичних текстах зумовлюється інтенсивним оновленням словника галузі медицини, в наслідок чого калькування стає одним із поширеніших засобів перекладу нових термінів.

Ключові слова: безеквівалентна лексика, перекладацькі трансформації, медичний текст, калькування, транслітерація, транскрипція.

Сазанович Лариса Викторовна, Сидоренко Оксана Васильевна
Запорожский государственный медицинский университет
(Запорожье, Украина)

СОЗДАНИЕ «ИСКУССТВЕННЫХ ЕДИНИЦ В ЯЗЫКЕ ПЕРЕВОДА» КАК ЭФФЕКТИВНАЯ СТРАТЕГИЯ ПЕРЕДАЧИ БЕЗЭКВИВАЛЕНТНОЙ МЕДИЦИНСКОЙ ЛЕКСИКИ

Аннотация. В статье отмечаются признанные в лингвистике подходы к переводу иноязычных реалий, выделяются особенности медицинского текста и определяются распространенные переводческие трансформации, применяемые в практике перевода технических текстов. Определяется, что численность безэквивалентной лексики в медицинских текстах предопределяется интенсивным обновлением словаря отрасли медицины, в следствие чего калькирование становится одним из распространенных средств перевода новых терминов.

Ключевые слова: безэквивалентная лексика, переводческие трансформации, медицинский текст, калькирование, транслитерация, транскрипция.

Sazanovych Laryssa, Sydorenko Oksana
Zaporizhzhia State Medical University
(Zaporizhzhia, Ukraine)

“SYNTHESIZING TRANSLATION UNITS INTO THE TARGET LANGUAGE” AS AN EFFECTIVE DEVICE TO DEAL WITH NON-EQUIVALENCE IN MEDICAL TEXTS

Abstract. The article highlights on the recognized linguistic approaches to the translation of foreign realities. It addresses specifics of medical text and discusses common translation devices applied for medical text translation. Non-equivalence is defined as a one of the pronounced features of medical text that

causes multiple difficulties for translators. Tracing is viewed as a productive device to deal with the problem of non-equivalence.

Keywords: *non-equivalence, translation devices, medical text, tracing, transliteration, transcription.*

Складнощі перекладу медичного тексту неодноразово ставали предметом розгляду в українській лінгвістиці та за кордоном [1; 2; 3; 4; 5]. Сучасна перекладацька наука вирізняється стійким інтересом до вивчення спеціалізованих терміносистем, зокрема медицини. Інтенсивний науково-технічний розвиток цієї галузі зумовлює постійне оновлення термінів та переосмислення тих, що вже існують. Так, В.Б. Кононова слушно наголошує, що труднощі медичного перекладу зумовлюються особливостями його жанрово-стилістичної, граматичної будови та лексичними аспектами, як от: структура речення, синтаксичні конструкції, граматичні форми, спеціальна термінологія [3, с. 8]. Все це ставить перед перекладачем складне завдання пошуку засобів адекватного перекладу медичного тексту, зокрема безеквівалентної лексики.

Проблема реалії та її переклада багаторазово розглядалась в лінгвістиці. Українські науковці, зокрема Р.П. Зорівчак, виокремлюють дев'ять способів подолання мовних перешкод, зумовлених розбіжностями культур: комбінована реномінація, дескриптивна перифраза, транскрипція (транслітерація), ситуативний відповідник, калькування, гіперонімічне перейменування (генералізація), транспозиція на конотативному рівні, метод уподібнення (синонімічна заміна) та контекстуальне тлумачення реалій [6, с. 84–150].

Втім наведена класифікація більшою мірою стосується художнього перекладу, де перекладач має більше можливостей, і його помилка не призведе до юридичних наслідків, і не пошкодить здоров'ю людини. Фахівці з технічного перекладу, до якого, безумовно, відноситься переклад медичних текстів, позбавлені можливості фантазувати за темою перекладу і намагаються, насамперед, як можна точніше відтворити іншомовну реалію.

Важливо розуміти, що чисельність безеквівалентної лексики в медичному тексті зумовлюється, насамперед, «тимчасовим відставанням у розвитку певної системи понять окремої мови» [7]. Не залежно від того, до якої групи безеквівалентної лексики відноситься термін (ті, що зовсім відсутні у терміносистемі, або ті, що лише недавно до неї потрапили – за класифікацією М.Ю. Семіна та Н.А. Трофімової: [8, с.68], найбільш популярними стратегіями перекладу залишаються калькування, перекладацька транслітерація і транскрипція. Означені перекладацькі трансформації, на нашу думку, відносяться до максимально ємних способів перекладу з точки зору економії мовних засобів і швидких, з тієї точки зору, що переклад технічного тексту має бути актуальним.

Перекладацька транскрипція – це звукова імітація, а транслітерація – буквенна імітація вихідного слова. Досить часто в перекладацькій практиці поєднуються обидві трансформації. Наведемо приклади перекладацької транскрипції із збереженням деяких елементів транслітерації: *pharmacogenomics* (фармакогеноміка); *epigenomics* (епігеноміка); *proteomics* (протеоміка); *bioinformatics* (біоінформатика); *genography* (генографія).

Калькування є не менш широко поширеною перекладацької трансформацією. У процесі калькування лексичної одиниці оригіналу відбувається заміна її складових (морфем в простих термінах або слів у словосполученнях) відповідними їм лексичними одиницями мови перекладу. Кінцева мета калькування – створення нового терміну або стійкого словосполучення в мові перекладу, що відображає структуру лексичної одиниці оригіналу.

Калькуванню зазвичай піддаються часто вживані терміни, що обслуговують передові галузі медицини: діагностика (*genetic testing* – генетичне тестування); *molecular fingerprinting* – техніка молекулярних відбитків); медичні технології (*reproductive cloning, organism cloning* – репродуктивне клонування або клонування людини; *biomanufacturing* – біовиробництва); назви медичного обладнання (*angiograph* – ангиограф); назви фармацевтичних препаратів, створених за допомогою біотехнологій (*biotechnological drugs* – біотехнологічні ліки; *therapeutic enzymes* – терапевтичні ензими).

Варто зазначити, що у більшості випадків застосовується калькування, яке дозволяє зберегти внутрішню форму слова незмінною. Калькування передбачає існування двосторонніх міжмовних відповідностей між мовними одиницями, які використовуються як «будівельний матеріал» для відтворення внутрішньої форми іншомовного терміна - реалії.

Таким чином, перекладацькі транслітерація та транскрипція, калькування медичної термінології відносяться до поширених перекладацьких стратегій. Але саме калькування, на відміну від квазі неперекладних транскрипції та транслітерації, є найбільш вживаним засобом відтворення безеквівалентної термінології, яка лише недавно поповнила словник мови перекладу.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Зацний Ю. Соціолінгвальні і лінгвокогнітивні аспекти неологізації англійської мови сфери медицини і охорони здоров'я / Ю. Зацний, В. Соколов // Нова Філологія. – 2010. – № 37. – С. 170–178.
2. Зубов Л. К вопросу об особенностях перевода английских медицинских сокращений / Л. Зубов // Вестник ВГУ серия, серия «Лингвистика межкультурная коммуникация. – 2005. – № 2. – С. 113–116.
3. Коновалова В.Б. Особенности перевода неологизмов медицинской научовой литературы з англійської мови на українську // Технологический аудит и резервы управления. – № 6/4 (14), 2013. – С. 6–8.
4. Куликова В.Г. Труднощі перекладу французьких медичних термінів-епонімів: культурологічний аспект / В. Г. Куликова // Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія: Філологічна. – 2015. – Вип. 58. – С. 260–262. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2015_58_100.
5. Таимова А.Т. Особенности перевода текстов медицинской направленности / А.Т.Таимова // Новейшие научные достижения. Серия: Филология. – 2013. – № 9. – Режим доступа: http://www.rusnauka.com/9_NND_2013/Philologia/6_132217.doc.htm

6. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад (на матеріалі англomовних перекладів української прози) / Р. П. Зорівчак. – Львів: Вид-во при Львів. ун-ті, 1989. – 216 с.
7. Степанян Л.Л. Введение в практику перевода специальной литературы. – Москва: Издательство центра прикладных исследований при ММФ МГУ, 2003. – 72 с.
8. Семина М.Ю. Трофимова Н.А. Способы перевода безэквивалентной лексики английского языка на русский в текстах экономической тематики // Rhema. Рема. 2013. №4. URL: <http://cyberleninka.ru/article/n/sposoby-perevoda-bezekvivalentnoy-leksiki-s-angliyskogo-yazyka-na-russkiy-v-tekstah-ekonomicheskoy-tematiki>